

Praktyczny informator

NAJNOWSZE
WYDANIE

OCENA RYZYKA ZAWODOWEGO

Oceniaj ryzyko zawodowe szybko i bezbłędnie.

**Prowadź zgodną z prawem dokumentację oceny
ryzyka zawodowego.**

listy kontrolne • wzory • dokumenty

Problemy praktyczne
w 30 pytaniach
i odpowiedziach

Praktyczny informator

OCENA RYZYKA ZAWODOWEGO

listy kontrolne • wzory • dokumenty

Rozdział I

Zasady i metody oceny ryzyka zawodowego

1. Wprowadzenie	7	Miejsce wykonywania zadań	16
Podstawa prawna	7	Wykaz wykonywanych czynności	16
Zasady przeprowadzenia oceny ryzyka zawodowego	7	Niedogodności	16
2. Definicje	7	Poziom wykształcenia i przygotowania zawodowego oraz wymagane uprawnienia i predyspozycje	16
Bezpieczeństwo i higiena pracy	8	Inne osoby, które mogą być narażone na ryzyko związane z charakteryzowanym stanowiskiem pracy	17
Działanie korygujące	8	C. Dodatkowe informacje	17
Działanie zapobiegawcze	8	D. Zespół do oceny ryzyka zawodowego w firmie	17
Identyfikacja zagrożenia	8	Pracownicy nadzoru – kierownicy i majstrowie	17
Niezdgodność	8	Kwalifikacje powołanych osób	17
Ocena ryzyka zawodowego	8	Przeprowadzenie oceny ryzyka zawodowego przez podmiot zewnętrzny	18
Ryzyko zawodowe	8	6. Informowanie o ryzyku zawodowym	18
Stanowisko pracy	8	Sposób przekazywania informacji	18
Wymaganie	8	7. Metody oceny ryzyka zawodowego	18
Zagrożenie	8	A. Wybór metody	18
Zagrożenie znaczące	9	Akceptowalny poziom ryzyka zawodowego	20
Zdarzenie potencjalnie wypadkowe	9	B. Metoda PHA (z ang. Preliminary Hazard Analysis) – wstępna analiza zagrożeń	20
3. Cel oceny ryzyka zawodowego	9	Parametry ryzyka	20
4. Obowiązki pracodawcy i rola służby bhp	10	Wzór – metoda PHA	20
A. Obowiązki pracodawcy	10	Szacowanie parametrów ryzyka	20
Kodeks pracy	10	Wartościowanie ryzyka	21
Kiedy przeprowadzać ocenę ryzyka zawodowego	10	C. METODA MATRYCY RYZYKA DLA NIEMIERSZALNYCH CZYNNIKÓW ŚRODOWISKA PRACY WG POLSKIEJ NORMY PN-N-18002:2011 Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy – Ogólne wytyczne do oceny ryzyka zawodowego	21
Okresowa ocena ryzyka zawodowego	11	Parametry ryzyka	21
B. Rola służby bhp	12	Szacowanie parametrów ryzyka	21
Obowiązki osób wykonujących zadania służby bhp	12	Wartościowanie ryzyka	22
5. Przygotowanie oceny ryzyka zawodowego w firmie	12	D. METODA OCENY RYZYKA DLA MIERSZALNYCH CZYNNIKÓW ŚRODOWISKA PRACY WG POLSKIEJ NORMY PN-N-18002:2011 Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy – Ogólne wytyczne do oceny ryzyka zawodowego	23
Polecenie (zarządzenie) pracodawcy o przeprowadzeniu oceny ryzyka zawodowego w firmie	12	Charakterystyka metody	23
Kto powinien oceniać ryzyko zawodowe	13	Czynniki mierzalne	23
A. Wykaz stanowisk pracy i ich analiza	13	Wartościowanie ryzyka	23
Rozszerzenie oceny ryzyka zawodowego na pozostałe stanowiska pracy	13	Zmniejszenie poziomu ryzyka	24
B. Charakterystyka stanowiska pracy	14		
Elementy charakterystyki stanowiska pracy	14		
Wykonywane zadania	16		

Zwiększenie poziomu ryzyka.....	24
E. Metoda Risk Score (metoda wskaźnika ryzyka)....	24
Wzór – metoda Risk Score	24
Ocena parametrów ryzyka.....	24

Rozdział II

Identyfikacja zagrożeń i ocena ryzyka zawodowego na stanowiskach pracy

1. Wprowadzenie	29
2. Identyfikacja zagrożeń	29
Lista stanowisk pracy	31
Źródła informacji o zagrożeniach.....	31
Analiza stanowiska pracy	32
Lista kontrolna	33
Przykłady list kontrolnych	33
Sytuacje i czynniki a zagrożenia.....	39
Ergonomia i pracownicy	40
3. Szacowanie i ocena ryzyka zawodowego	40
Parametry oceny ryzyka zawodowego	40
Stopień możliwej straty.....	41
Wystąpienia zdarzenia niebezpiecznego	41
Prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia.....	41
Częstość i czas narażenia na zagrożenie	42
Możliwość uniknięcia lub ograniczenia strat.....	42
Wartościowanie (ocena) ryzyka zawodowego.....	43
Przykłady kart oceny ryzyka zawodowego	43

Rozdział III

Profilaktyka ryzyka zawodowego

1. Wprowadzenie	49
Charakter oceny ryzyka zawodowego.....	49
Efekty oceny ryzyka zawodowego.....	49
Bardzo małe ryzyko zawodowe	49
2. Ocena istniejących środków bezpieczeństwa	49
Zminimalizowanie ryzyka zawodowego.....	50
Działania korygujące i działania zapobiegawcze.....	50
3. Rodzaje działań profilaktycznych	50
A. Eliminacja zagrożenia	50

Możliwość wyeliminowania ryzyka zawodowego	50
B. Ograniczanie ryzyka zawodowego.....	51
Możliwość obniżenia poziomu ryzyka zawodowego..	51
Zmniejszanie zagrożenia – zastępowanie.....	51
Środki ochrony zbiorowej	51
Organizacja pracy.....	52
Środki ochrony indywidualnej.....	52
Pierwsza pomoc	52
Przygotowanie pracowników	52
C. Wybór sposobu zmniejszenia ryzyka zawodowego.....	53
4. Planowanie profilaktyki	54
Program naprawczy po ocenie ryzyka zawodowego na stanowisku pracy	54
5. Skuteczność profilaktyki	54
Błędy w ocenie ryzyka zawodowego	54
Skutki błędów w ocenie ryzyka zawodowego.....	55
Nieskuteczność działań profilaktycznych	55

Rozdział IV

Dokumentowanie oceny ryzyka zawodowego

1. Proces oceny ryzyka zawodowego w firmie	59
Kto powinien oceniać ryzyko zawodowe	59
Wstępna faza oceny ryzyka zawodowego.....	59
2. Dokumenty z przeprowadzonej oceny ryzyka zawodowego	60
Dokumentacja dla pracodawcy.....	60
Dokumentacja dla pracownika.....	61
3. Wzory dokumentów z praktycznym komentarzem	61
A. Informacja pracodawcy o ryzyku zawodowym związanym z pracą w zakładzie pracy	62
B. Informacja o zapoznaniu pracownika z ryzykiem zawodowym.....	64
C. Karta oceny ryzyka zawodowego wg Polskiej Normy PN-N-18002:2011	66
D. Program naprawczy po ocenie ryzyka zawodowego przeprowadzonej w dniach ... r.....	68

Spis treści

Rozdział V

Lista kontrolna procedury oceny ryzyka zawodowego

1. Wprowadzenie	73
2. 21 pytań, na które trzeba odpowiedzieć – lista kontrolna	73

Rozdział VI

Problemy praktyczne w 30 pytaniach i odpowiedziach

1. Pracownik wykonujący ręczne prace transportowe – identyfikacja i weryfikacja zagrożeń.....	79
2. Uprawnieni do przeprowadzania oceny ryzyka zawodowego.....	80
3. Pracownik fizyczny – konserwator oczyszczalni ścieków – identyfikacja i weryfikacja zagrożeń.....	81
4. Ocena zagrożeń i ryzyka zawodowego pracownika administracyjno-biurowego zatrudnionego w dziale kadr.....	82
5. Aktualizacja oceny ryzyka zawodowego	84
6. Ocena zagrożeń i ryzyka zawodowego na stanowisku pracy pracownika zatrudnionego przy pracy na wysokości (stanowisku pracy dekarza).....	86
7. Instrukcja oceny ryzyka zawodowego na stanowiskach pracy	87
8. Ocena zagrożeń i ryzyka zawodowego pracownikaniewpełnosprawnego na stanowisku pracy z komputerem.....	90
9. Ocena ryzyka zawodowego w zakładzie gastronomicznym	93
10. Ocena zagrożeń na stanowisku pracy.....	94
11. Ocena ryzyka zawodowego w firmie produkującej substancje rakotwórcze.....	96
12. Montażowe stanowisko pracy – identyfikacja i weryfikacja zagrożeń	97

13. Co robić, gdy w firmie nie przeprowadzono oceny ryzyka zawodowego.....	98
14. Przechowywanie dokumentów oceny ryzyka zawodowego.....	99
15. Centrum dokumentacyjne – identyfikacja zagrożeń.....	100
16. Zarządzanie ryzykiem zawodowym spawaczy.....	101
17. Ocena zagrożeń i ryzyka zawodowego na stanowisku pracy kierowcy samochodu dostawczego przewożącego sprzęt RTV.....	102
18. Ocena ryzyka zawodowego kobiet w ciąży i karmiących piersią.....	103
19. Ocena zagrożeń i ryzyka zawodowego na stanowisku pracy pletwonurka.....	103
20. Charakterystyka stanowiska pracy stolarza obsługującego stołową pilarkę tarczową z posuwem ręcznym i frezarkę dolnowrzecionową.....	106
21. Ocena zagrożeń i ryzyka zawodowego na stanowisku pracy sprzątaczkibiurowej	108
22. Zadaniowa ocena ryzyka zawodowego.....	110
23. Ocena zagrożeń i ryzyka zawodowego na stanowisku pracy nauczyciela wychowania fizycznego.....	111
24. Informowanie pracowników o ryzyku zawodowym.....	113
25. Ocena zagrożeń i ryzyka zawodowego na stanowisku pracy pielęgniarki w domu pomocy społecznej dla psychicznie chorych.....	114
26. Częstotliwość oceny ryzyka zawodowego.....	116
27. Ocena zagrożeń na stanowisku pracy z tomografemkomputerowym	117
28. Górnik strzałowy w chodniku węglowym kopalni węgla kamiennego – identyfikacja i weryfikacja zagrożeń	119
29. Ścieżka oceny ryzyka zawodowego w szkole.....	120
30. Ocena ryzyka zawodowego na stanowisku pracy projektanta przy projektowaniu wspomaganym komputerem	121

Rozdział I

Zasady i metody oceny ryzyka zawodowego

1. Wprowadzenie

Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy powinno być jednym z ważniejszych celów każdej firmy – niezależnie od jej wielkości – z 3 powodów, mianowicie:

- 1) narastania sprzeciwu społecznego przeciwko hekatombie ludzkiej w pracy (wg Międzynarodowej Organizacji Pracy corocznie na świecie ginie około 180 tys. ludzi, a ponad 100 mln odnosi obrażenia w wypadkach przy pracy),
- 2) wymagania przez społeczeństwo zagwarantowania ze strony państwa i pracodawców bezpieczeństwa w środowisku pracy i środowisku naturalnym,
- 3) przekonania, że bezpieczeństwo to czysty zysk (likwidacja i ograniczenie zbędnych strat).

Niezbędne jest więc monitorowanie i kontrolowanie środowiska pracy polegające na obserwowaniu warunków pracy, zachowań pracowników, a także śledzeniu wyników działań podejmowanych w celu poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy. Obejmuje ono przede wszystkim:

- analizę przyczyn wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
- identyfikację zagrożeń,
- ocenę ryzyka zawodowego.

UWAGA!

Kluczowym elementem umożliwiającym stworzenie sprawnie funkcjonującego systemu zarządzania bhp w firmie jest ocena ryzyka zawodowego, poprzedzona rzetelną i wykonaną profesjonalnie identyfikacją zagrożeń. Pozwala ona na opracowanie (np. w postaci instrukcji, zarządzeń) wytycznych dotyczących monitorowania bezpieczeństwa i higieny pracy.

Polityka, w której pracodawca (najwyższe kierownictwo) określa swoją strategię w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy, jest tworzona i formułowana głównie na podstawie wniosków wynikających z oceny ryzyka.

Podstawa prawna

Polskie prawo pracy nakłada na pracodawcę obowiązek przeprowadzania udokumentowanej oceny ryzyka zawodowego na wszystkich stanowiskach pracy w firmie.

Przepisy dotyczące oceny ryzyka zawodowego na stanowiskach pracy znajdują się w:

- ✓ **ustawie z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz.U. z 2014 r. poz. 1502),** dalej: kp (art. 226 pkt 1 i 2 kp) ▶ **Kodeks pracy (str. 10),**
- ✓ **rozporządzeniu ministra pracy i polityki socjalnej z 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (tekst jedn.: Dz.U. z 2003 r. nr 169, poz. 1650 ze zm.),** dalej: ropbhp (§ 39 ust. 2 pkt 2 oraz 39a ust. 1, 2 pkt 1 i 2, ust. 3 pkt 1 lit. a–e, a także pkt 2 oraz 3).

Zasady przeprowadzenia oceny ryzyka zawodowego

Podstawowe zasady przeprowadzenia oceny ryzyka zawodowego znajdują się w Polskiej Normie PN-N-18002:2011 *Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy – Ogólne wytyczne do oceny ryzyka zawodowego*. Nie jest to norma do obowiązkowego stosowania, ale stanowi przykład właściwego podejścia do oceny ryzyka zawodowego.

Przepisy i zasady dotyczące oceny ryzyka zawodowego w równym stopniu dotyczą wszystkich pracodawców – bez względu na wielkość i złożoność organizacji czy prowadzoną działalność. Jednak w praktyce, w warunkach rzeczywistych, mogą wystąpić duże różnice między poszczególnymi firmami, z powodu różnicy w specyfice zagrożeń, a także braku specjalistów potrafiących zidentyfikować i ocenić zagrożenia.

2. Definicje

Znajomość i zrozumienie poniższych pojęć jest podstawą oceny ryzyka zawodowego w firmie. Każdy specjalista ds. bhp powinien je znać, ponieważ bezpośrednio – w mniejszym lub większym stopniu – dotyczą jego codziennej, ciężkiej pracy.

Zasady i metody oceny ryzyka zawodowego

Opracowane definicje (zgodnie z Polską Normą PN-N-18001:2004 *Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy – Wymagania*) ułożone są w porządku alfabetycznym. Niektóre z nich składają się z różnych pojęć, które również zostały wyjaśnione.

Bezpieczeństwo i higiena pracy

Bezpieczeństwo i higiena pracy to stan warunków oraz organizacji pracy i zachowań pracowników zapewniający wymagany poziom ochrony ich zdrowia oraz życia przed zagrożeniami występującymi w środowisku pracy.

Działanie korygujące

Działanie korygujące to działanie w celu wyeliminowania przyczyny lub przyczyn wykrytej niezgodności lub innej wykrytej niepożądanego sytuacji.

Działanie zapobiegawcze

Działanie zapobiegawcze to działanie w celu wyeliminowania przyczyny lub przyczyn potencjalnej niezgodności albo innej potencjalnej niepożądanego sytuacji.

UWAGA!

Działanie zapobiegawcze podejmowane jest w celu zapobieżenia wystąpieniu potencjalnej niezgodności lub innej potencjalnej sytuacji niepożądanego. Natomiast działanie korygujące podejmowane jest w celu zapobieżenia ponownemu wystąpieniu wykrytej niezgodności lub innej wykrytej niepożądanego sytuacji.

Identyfikacja zagrożenia

Identyfikacja zagrożenia to proces rozpoznawania, czy zagrożenie istnieje, i określenia jego charakterystyki.

Niezgodność

Niezgodność to po prostu niespełnienie określonego wymagania.

Ocena ryzyka zawodowego

Ocena ryzyka zawodowego to proces analizowania ryzyka zawodowego i wyznaczenie jego dopuszczalności.

Ryzyko zawodowe

Ryzyko zawodowe to prawdopodobieństwo wystąpienia niepożądanego zdarzenia związanych z wykonywaną pracą, powodujących straty. W szczególności chodzi tu o wystąpienie u pracowników niekorzystnych skutków zdrowotnych w wyniku zagrożeń zawodowych środowiska pracy lub sposobu jej wykonywania. Ryzyko zawodowe definiowane jest również jako „kombinacja prawdopodobieństwa wystąpienia zdarzenia zagrażającego oraz ciężkości urazu lub pogorszenia stanu zdrowia pracowników powodowanego tym zdarzeniem” (wg wytycznych MOP zawartych w dokumencie *Guidelines on occupational safety and health management systems*, ILO-OSH 2001).

Stanowisko pracy

Stanowisko pracy to przestrzeń pracy z wyposażeniem w środki i przedmioty pracy, w której pracownik lub zespół pracowników wykonuje pracę.

Wymaganie

Wymaganie to potrzeba lub oczekiwanie, które zostało ustalone, przyjęte zwyczajowo lub jest obowiązkowe. Przyjęte zwyczajowo oznacza, że istnieje zwyczaj lub powszechna praktyka organizacji, jej klientów i innych zainteresowanych stron, iż dana potrzeba lub oczekiwanie jest przyjęte. Można zastosować kwalifikator do wskazania specyficznego rodzaju wymagania (np. wymaganie dotyczące wyrobu, zarządzania jakością, klienta). Wymaganie wyspecyfikowane jest jednym z wymagań ustalonych (np. w określonym dokumencie). Wymagania mogą być stawiane przez różne zainteresowane strony.

Zagrożenie

Zagrożenie to stan środowiska pracy mogący spowodować wypadek lub chorobę.

PRZYKŁAD

Zagrożenie to na przykład praca:

- na wysokości,
- w wykopach,
- przy maszynach w ruchu,
- przy urządzeniach elektrycznych pod napięciem.
- w kontakcie z niebezpiecznymi czynnikami chemicznymi.

Zagrożenie znaczące

Zagrożenie znaczące to takie, które może spowodować poważne i nieodwracalne uszkodzenie zdrowia lub śmierć, występujące w szczególności podczas wykonywania prac szczególnie niebezpiecznych lub w sytuacjach poważnych awarii.

Zdarzenie potencjalnie wypadkowe

Zdarzenie potencjalnie wypadkowe to niebezpieczne zdarzenie związane z wykonywaną pracą, podczas którego nie dochodzi do urazów lub pogorszenia stanu zdrowia.

PRZYKŁAD

1. Podczas szlifowania przedmiotu nastąpiło pęknięcie tarczy szlifierskiej, jednak jej odłamki nikogo nie zraniły dzięki szczęśliwemu zbiegowi okoliczności – pracownik nie znajdował się na linii lotu odłamków.
2. Spadły deski pomostu rusztowania, ale nikt nie doznał urazu dzięki szczęśliwemu zbiegowi okoliczności – w pobliżu rusztowania nie było żadnej osoby.

Każde z powyższych zdarzeń potencjalnie wypadkowych powinno być przeanalizowane w taki sposób, jak wypadek przy pracy, aby wykryć przyczyny jego zaistnienia i w przyszłości wyeliminować, czyli ograniczyć ryzyko wypadku.

3. Cel oceny ryzyka zawodowego

Celem oceny ryzyka zawodowego jest umożliwienie pracodawcy podjęcia odpowiednich kroków zapewniających bezpieczeństwo i higienę pracy pracownikom.

Zawsze należy dążyć do ograniczenia ryzyka do poziomu najniższego, jaki można osiągnąć w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony. Ocena ryzyka zawodowego polega na przewidywaniu, jakie szkody (np. urazy, schorzenia) i jak często mogą spotkać pracownika zatrudnionego na danym stanowisku pracy oraz zaplanowaniu, co trzeba zrobić, aby ich uniknąć.

Poniżej przedstawione zostały kluczowe zasady oceny ryzyka zawodowego. Oto one:

- 1) pracodawca powinien zapewnić udział wszystkich zatrudnionych w danym miejscu pracy pracowników (lub ich przedstawicieli) kierowników w ocenie ryzyka zawodowego oraz przeprowadzić z nimi konsultacji wszystkich działań mających związek z oceną ryzyka w zakresie bhp (art. 237^{11a} § 1 pkt 1–5 kp);
- 2) oceniając ryzyko zawodowe, należy zachować następujący porządek postępowania:
 - opisać stanowisko pracy,
 - zidentyfikować zagrożenia,
 - ustalić, kto może być narażony na dane zagrożenie,
 - określić możliwe skutki zdrowotne od poszczególnych zagrożeń,
 - oszacować poziom ryzyka zawodowego (wg przyjętej metody),
 - ocenić dopuszczalność ryzyka zawodowego,
 - rozważyć, czy ryzyko zawodowe można wyeliminować, a jeżeli jest to niemożliwe, to jakie środki jego ograniczenia i kontroli należy zastosować,
 - ustalić priorytety zaproponowanych działań;
- 3) należy uprzednio zdecydować, jaką metodą będzie oceniane ryzyko i jakiego obszaru działalności firmy ocena będzie dotyczyć, upewniając się, że obejmie:
 - całe stanowiska pracy,
 - wszystkie wykonywane rodzaje robót i czynności, łącznie z wykonywanymi poza normatywnym czasem pracy i poza stanowiskiem pracy,
 - wszystkie zagrożenia.
- 4) jeżeli pracodawca jest jednym z wielu działających w tym samym miejscu, ocenę ryzyka zawodowego należy prowadzić w porozumieniu z koordynatorem ds. bhp i uwzględnić wzajemny wpływ prac wykonywanych przez uczestników procesu pracy na ich bezpieczeństwo i higienę pracy.

Zasady i metody oceny ryzyka zawodowego

4. Obowiązki pracodawcy i rola służby bhp

A. OBOWIĄZKI PRACODAWCY

Kodeks pracy

Każdy pracodawca ma obowiązek:

- oceny i dokumentowania ryzyka zawodowego związanego z wykonywaną pracą,
- stosowania niezbędnych środków profilaktycznych zmniejszających ryzyko zawodowe,
- informowania pracowników o ryzyku zawodowym, które wiąże się z wykonywaną pracą, i zasadach ochrony przed zagrożeniami

(art. 226 pkt 1 i 2 kp).

Rozporządzenie ministra pracy i polityki socjalnej z 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (tekst jedn.: Dz.U. z 2003 r. nr 169, poz. 1650 ze zm.).

Pracodawca:

- realizuje obowiązek zapewnienia pracownikom bezpieczeństwa i higieny pracy, w szczególności przez zapobieganie zagrożeniom związanym z wykonywaną pracą, właściwą organizację pracy, stosowanie koniecznych środków profilaktycznych oraz informowanie, jak również szkolenie pracowników, na podstawie ogólnych zasad dotyczących zapobiegania wypadkom i chorobom związanym z pracą, przede wszystkim przez m.in. przeprowadzanie oceny ryzyka związanego z zagrożeniami, które nie mogą być wykluczone,
- ocenia ryzyko zawodowe występujące przy wykonywanych pracach, w szczególności przy doborze wyposażenia stanowisk i miejsc pracy, stosowanych substancji oraz preparatów chemicznych, biologicznych, rakotwórczych lub mutagennych, a także zmianie organizacji pracy,
- podczas oceny ryzyka zawodowego uwzględnia wszystkie czynniki środowiska pracy występujące przy wykonywanych pracach i sposoby ich wykonywania,
- prowadzi dokumentację oceny ryzyka zawodowego i zastosowanych niezbędnych środków profilaktycznych.

UWAGA!

Dokument potwierdzający dokonanie oceny ryzyka zawodowego powinien uwzględniać w szczególności:

- opis ocenianego stanowiska pracy, w tym wyszczególnienie:
 - stosowanych maszyn, narzędzi i materiałów,
 - wykonywanych zadań,
 - występujących na stanowisku pracy niebezpiecznych, szkodliwych i uciążliwych czynników środowiska pracy,
 - stosowanych środków ochrony zbiorowej i indywidualnej,
 - osób pracujących na tym stanowisku pracy;
- wyniki przeprowadzonej oceny ryzyka zawodowego dla każdego z czynników środowiska pracy i niezbędne środki profilaktyczne zmniejszające ryzyko;
- datę przeprowadzonej oceny ryzyka zawodowego i osoby jej dokonujące.

Natomiast stosowane w następstwie oceny ryzyka zawodowego środki profilaktyczne, metody i organizacja pracy powinny:

- zapewniać zwiększenie poziomu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników,
- być zintegrowane z działalnością prowadzoną przez pracodawcę na wszystkich poziomach struktury organizacyjnej firmy.

Kiedy przeprowadzać ocenę ryzyka zawodowego

Zapis § 42 rozporządzenia w sprawie ogólnych przepisów bhp wymaga, aby zmiany w procesie technologicznym, konstrukcyjne urządzeń technicznych oraz w sposobie użytkowania pomieszczeń były poprzedzone oceną pod względem bezpieczeństwa i higieny pracy, w trybie ustalonym przez pracodawcę. Co należy rozumieć jako każdorazowe dokonywanie oceny ryzyka zawodowego albo weryfikowanie, uaktualnianie oceny już dokonanej.

Ocenę ryzyka zawodowego należy wykonywać zawsze, gdy:

- 1) utworzono nowe stanowisko pracy,

PRZYKŁAD

Firma zajmująca się produkcją urządzeń mechanicznych dotychczas zlecała na zewnątrz

prace tokarskie na długich i o dużej masie wałkach. Powodem tych zleceń był brak tokarki o wymaganych parametrach skrawania. W ramach reorganizacji zakładu pracy zakupiono odpowiednią tokarkę i urządzenie dźwignicowe służące do zamocowania na niej wałków. Tym samym utworzono nowe stanowisko pracy, dla którego należy przeprowadzić ocenę ryzyka zawodowego.

2) wprowadzono zmiany na istniejącym już stanowisku pracy,

PRZYKŁAD

Stolarz obsługujący strugarkę wyrówniarkę podawał materiał do obróbki ręcznie. W związku z obrabianymi w dużej ilości identycznymi elementami zakupiono i zamontowano na niej urządzenie do posuwu mechanicznego. Zmieniły się warunki pracy stolarza, który teraz podaje ręcznie materiał do obróbki tylko do urządzenia posuwowego. Zmieniła się również strefa niebezpieczna. W związku z tymi zmianami, dla omawianego stanowiska pracy, trzeba przeprowadzić nową ocenę ryzyka zawodowego.

3) zmieniono przepisy dotyczące dopuszczalnego poziomu czynników środowiska pracy, wymagań dla bezpieczeństwa maszyn, oceny ryzyka zawodowego itp.,

PRZYKŁAD

Na stanowisku pracy używa się rozpuszczalników. Ich stężenia nie przekraczają dopuszczalnych poziomów określonych w odpowiednich przepisach. W wyniku prowadzonych badań nad chorobami zawodowymi powodowanymi przez te rozpuszczalniki nastąpiła nowelizacja przepisów wprowadzająca nowe wartości dopuszczalnych stężeń. W związku z tym na dany stanowisku należy przeprowadzić ponowną ocenę ryzyka zawodowego.

4) wprowadzono zmiany związane z używaniem stosowanych w firmie środków ochrony indywidualnej,

PRZYKŁAD

Pracownicy na stanowisku pracy przy zatępianiu szlifierkami krawędzi używali okularów ochronnych. Ponieważ zdarzały się zranienia twarzy odpryskami, okulary te zastąpiono przyłbicami. Zmiana środka ochrony indywidualnej wymaga ponownej oceny ryzyka zawodowego na tym stanowisku pracy.

5) na terenie zakładu pracy pracownicy z innych firm wykonują roboty zagrażające pracownikom tego zakładu.

PRZYKŁAD

Pracodawca zlecił dokonanie remontu jednego z agregatów produkcyjnych firmie serwisowej. Prace polegające na demontażu z użyciem ciężkiego sprzętu i środków transportowych odbywają się podczas normalnej pracy na innych stanowiskach pracy w hali. Wzajemne oddziaływanie procesów pracy, z możliwością kolizji, wymaga oceny ryzyka na tych stanowiskach pracy.

6) przy zmianie miejsca wykonywania prac – dotyczy w szczególności firm budowlanych,

7) w sytuacji zatrudnienia kobiet i młodocianych lub pracowników niepełnosprawnych albo o niskich kwalifikacjach zawodowych – należy dokonać odpowiednich korekt dla tych grup zatrudnionych,

8) po wzroście wypadków przy pracy i/lub chorób zawodowych – świadczącym o nieskuteczności stosowanych środków profilaktycznych lub nieuwzględnieniu wagi zagrożenia.

Okresowa ocena ryzyka zawodowego

Okresową ocenę ryzyka należy wykonywać na stanowiskach pracy i dla technologii oraz procesów o dużych zagrożeniach, których skutki mogą być bardzo rozległe lub katastrofalne.

UWAGA!

Okresową ocenę ryzyka należy przede wszystkim wykonywać na tych stanowiskach pracy, na których rejestruje się wiele wypadków przy pracy i chorób zawodowych, a zastosowane środki zapobiegawcze nie powodują ani zmniejszenia liczby wypadków, ani chorób zawodowych.

Trzeba także powtarzać po pewnym czasie oceny ryzyka zawodowego, gdy w firmie zorganizowano nowe stanowiska pracy, na których zastosowano nowe techniki zabezpieczeń. Jeżeli szacuje się, dla takich stanowisk pracy (przy pierwszej ocenie ryzyka zawodowego), prawdopodobieństwo skutków

Zasady i metody oceny ryzyka zawodowego

wypadku, najczęściej nie ma to odniesienia do zdarzeń z przeszłości. W takich przypadkach prawdopodobieństwo to zależy w dużym stopniu od doświadczenia oceniającego i może się zdarzyć, że będzie obarczone poważnym błędem.

Dokonaną ocenę ryzyka zawodowego należy weryfikować okresowo w przyjętym w zakładzie przedziale czasu. Może być to okres wynikający z zapisów funkcjonującej w zakładzie procedury zarządzania ryzykiem zawodowym albo funkcjonującego systemu zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. W innych sytuacjach należy przyjąć dla weryfikacji okres 2–3 lat, chociażby po to, aby udoskonalić sam proces oceny na podstawie zebranych informacji od załogi i doświadczeń własnych służby bhp.

B. ROLA SŁUŻBY BHP

Pracownik służby bhp jest osobą, na którą pracodawca ceduje (drogą służbową) wiele swoich obowiązków kontrolnych w zakresie organizacji stanowisk pracy i kontroli wykonywania prac zgodnie z wymaganiami przepisów oraz zasad bhp.

Chodzi tu o takie prowadzenie działalności firmy, które nie powodowałoby występowania zagrożeń, a tym bardziej wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

W zakres działania służby bhp wchodzi między innymi:

- prowadzenie rejestrów, kompletowanie i przechowywanie dokumentów dotyczących wypadków przy pracy, stwierdzonych chorób zawodowych oraz podejrzeń o takie choroby, a także przechowywanie wyników badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy,
- udział w dokonywaniu oceny ryzyka zawodowego, które wiąże się z wykonywaną pracą (rozporządzenie Rady Ministrów z 2 września 1997 r. w sprawie służby bezpieczeństwa i higieny pracy – Dz.U. nr 109, poz. 704 ze zm.).

Obowiązki osób wykonujących zadania służby bhp

Analogiczne obowiązki ciążyą na osobach wykonujących zadania służby bhp (pracownikach zatrudnionych już wcześniej przy innej pracy, którym powierzono dodatkowo zadania służby bhp),

specjalistach z zewnątrz i pracodawcach, którzy przyjęli na siebie wykonywanie zadań służby bhp.

5. Przygotowanie oceny ryzyka zawodowego w firmie

Chcąc przeprowadzić ocenę ryzyka zawodowego, trzeba najpierw odpowiednio się do niej przygotować. Przygotowanie to powinno polegać na:

- zapewnieniu niezbędnych zasobów finansowych, rzeczowych, ludzkich itp.,
- wyznaczeniu niezbędnych osób oraz – jeżeli nie posiadają one wymaganych kwalifikacji – skierowaniu ich na specjalistyczny kurs (zalecane jest powołanie zespołu do wykonania oceny ryzyka oraz określenie jego zadań i odpowiedzialności, a także zaproszenie do udziału w jego pracach specjalistów z zewnątrz),
- zapewnieniu udziału pracowników w ocenie ryzyka zawodowego (np. przez rozmowy z pracownikami wykonującymi prace na ocenianym stanowisku pracy, zbieranie uwag za pomocą ankiet),
- zapewnieniu osobom oceniającym ryzyko zawodowe dostępu do potrzebnych informacji (np. przez umożliwienie im wglądu lub dostarczenie zapisów z rejestrów wypadków przy pracy, chorób zawodowych, wyników badań i pomiarów czynników środowiska pracy, analiz stanu bezpieczeństwa),
- sporządzeniu wykazu stanowisk oraz wykonaniu ich analizy (np. przez wykonanie analizy podlegających ocenie stanowisk pracy pod względem ich powtarzalności lub stałości wykonywanych na nich prac),
- określeniu sposobu informowania o ryzyku zawodowym (np. przez opracowanie procedury informowania pracowników o występującym na ich stanowiskach pracy ryzyku zawodowym podczas szkolenia w dziedzinie bhp).

UWAGA!

Aby ocena ryzyka zawodowego przebiegała sprawnie, należy zapewnić osobom ją dokonującym nieskrępowany dostęp do informacji z nią związanych.

Polecenie (zarządzenie) pracodawcy o przeprowadzeniu oceny ryzyka zawodowego w firmie

Proces oceny ryzyka zawodowego musi przebiegać sprawnie, a sama ocena być rzetelna. Aby temu sprostać, trzeba go prawidłowo zorganizować.